

lehetőségeire vonatkozóan nagyobb óvatosságra int. A csecsemő lelkivilágáról beszélve rámutat a tudat fenállásának kétes voltára és ezzel megcáfolja a pszichoanalitikusok által hangoztatott „születési trauma“ lehetőségét. Csak annyit enged meg, hogy a csecsemő egyes megnyilatkozásaiból arra következtethetünk, *mintha* annak kellemes, illetőleg kellemetlen érzelmei lennének. Korlátozza az utánczás és az utánczási ösztön lehetőségét s exakt értelemben csak akkor engedi meg az „utánczás“ elnevezés jogosultságát, ha valóban tisztán felfogott példaképet tudatosan veszünk át. Figyelemre méltó gondolata, hogy a kisgyermek állandó érzelmi állapota a félelemérzés. A gyermek úgy él a fenőttek között, mint Gulliver az óriások között, ahol nem tudja mikor történik valami váratlan ránczve kellemetlen dolog. Helyesnek tartja, ha a gyermek megtanulja a félelmet, mivel ellenkező esetben elkényeztetett, elővigyázatlan és életképtelen lenne. A féleleme érzése nélkülözhetetlen az életben, hiszen sok tekintetben ez korlátozza a túlságos szubjektivitást. A félelemből származnak a gátlások s a félelem által tanulja meg a gyermek a fenyegető veszedelmet kikerülni. Ehhez azonban nem elégségesek a természetes ösztönök, hanem szükséges őket a tapasztalás és nevelés által gazdagítani.

M. munkája érdekes és új részletekben rendkívül gazdag, úgy hogy nemcsak tudományos értékénél, hanem szépségénél fogva is ajánljuk az elolvasásra.

Dr. Békési Gizella

Paul Cretius: Deutschunterricht. A. W. Zickfeldt, Osterwick-Harz 1936. N. 80, 68 l. Ára fűzve 2.50, kötve 3.50 M.

Cretius az anyanyelvi oktatás nevelőerejének kiaknázása érdekében kifejtett irodalmi munkásságával kiváló népszerűséget szerzett. Jelen munkája az anyanyelvi oktatás nevelő szempontjainak szabatos összefoglalását adja.

Az anyanyelvi oktatás minden mozzanata: az iskolai és házi olvasmány, a nyelvtan és irodalomismeret, a helyesírás és fogalmazás a leg-szorosabb kapcsolatban van a nyelvvel. Ugyanez vonatkozik azonban bármely idegen nyelv tanítására is. Az anyanyelvi oktatásnak ennél sokkal többnek kell lennie: a nemzet egyéniségét, népi mivoltát kell tükröztetnie, gondolkodásmódját, érzésvilágát, vágyait, törekvéseit, mert a közös nyelven alapszik a közös cselekvés. *A tanulóknak a nyelv szellemén keresztül a nemzet lelkét kell megismernie.* A könyv alapgondolata: *a nemzeti nyelv a nemzetegyeniség kinyilatkoztatója.*

A beszédről szóló rész hangsúlyozza a nyelvtisztaság gondolatát a szókinésben, a nyelv hangsúlyában, ritmusában, zeneiségében és szellemében. Minden idegen nyelvrontó metéllyel szemben magával a nyelvvel kell védekezni. — Az írásról szóló rész a helyesírás és fogalmazás kérdésével foglalkozik. A helyesírási tanulságok akkor tudatosak, ha a tanuló fogalmazási munkáin alapulnak. A fogalmazásnak nagy nevelői jelentősége van, ha az iskola a szabadfogalmazás és a gyermekfejlődés tan alapjára helyezhető. — A harmadik rész nyelvtörténeti és nyelvjárási mivoltában vizsgálja a nemzetegyeniséget. Az ősi szókinés, a kölcsönszavak és az idegen szavak szerepét, valamint a tájnyelv jelentőségét méltatja. A magyar nyelv tanításában alig

esik szó ezekről a kérdésekről, a tájnyelv pedig vörös posztó az iskola szemében. A legtöbb magyar tanár arra törekszik, hogy minél hamarabb elszakítsa a gyermeket a tájnyelvtől, nem gondolván arra, hogy ezzel sokakat kiszakít a népi közösségből. — A negyedik rész a szóalkotással foglalkozik: A szerző nem a mi elavult módszerünkkel közeledik ehhez a kérdéshez, hanem a vezeték- és keresztnévek, a helységnevek, foglalkozásnevek stb. keletkezésére enged bepillantást. — Az ötödik rész a nemzeti lélek megnyilvánulásait kutatja az irodalmi alkotásokban. Behatóan foglalkozik a szerző a népmese, a monda, a népdal és az ifjúsági irodalom s a nemzetnevelés céljainak megfelelő írók szerepével.

Cretius az anyanyelvi oktatás elhivatott munkása. Nagyszerűen érti, hogyan lehet a „száraz“ nyelvtant lélekformáló erővé alakítani. Nálunk a nyelvtan még öncélú száraz „tan“, vagy pedig a helyesírás céljait szolgálja. Nyelvtörténetről, tájnyelvről, nyelvrokonságról, a nyelv szelleméről alig esik szó. Legfőbb ideje, hogy legnemzetibb tárgyunkat a nemzetnevelés szolgálatába állítsuk. Erre tanít Cretius könyve.

Szántó Lőrinc.

Gerhard Pfahler: Warum Erziehung trotz Vererbung Leipzig u. Berlin, 1936. 154. l.

A múlt esztendőben látott napvilágot Pfahlernek, a giesszeni egyetem pszichológia-professzorának híres munkája, melynek tárgyát a pedagógia egyik főproblémája: az átöröklés és nevelési motívumok egymásbafonódásának lehetősége, sőt elengedhetetlenül szükséges voltának hangsúlyozása teszi. E korszerű kérdés, — mely ma már nemcsak a lélekбúvárok érdeklődését mozgatja, hanem családok, nemzetek nagy rétegét, — markáns vonásokkal jut kifejezésre a műben, úgyannyira, hogy az átöröklött természet következményeinek fontosságát elejteni alig tudnánk. Életsorsunk egész területén az *átöröklött természet* az „úr“; de van szava az alakíthatóság és szabad nevelői eljárások örvényesülésének is. Hogy ezeket a lehetőségeket, mintegy aprópénzre váltva, mikor és mekkora intenzitással kamatoztathatjuk: szolgál Pfahler könyve útmutatóul.

Nála az átöröklés, *kérdés és feladat* formájában jelenik meg előttünk. Hozzá, mint átfogó egészhez fűzi szerzőnk azokat a szálakat, melyek beteg és egészséges testi-lelki konstitúciók szövödményét alkotják. Öröklés, mint sors és adomány elkerülhetetlen számunkra, akár súlyos, akár boldogító következményekkel jár viselése. Ahol pl. valamiféle elfajultság öröklődött át, ott ennek fájdalmas hatása nap-nap után jelentkezik. P. ennek tragikumát számtalan konkrét példával illusztrálja. De az egészségesek életiránya is megszabott. Elődeink erkölce, magatartása, életstílusa mindmegannyi meghatározóként szerepel.

Az egyén testi-lelki adottságában az átöröklés mellett a *faji sajátosságok* is kikristályosodnak. Ezek együttese adja azt az élettalajt, melyen kinek, kinek *feladatát* kell megvalósítania. A figyelem csupán arra fordítandó, hogy a nevelő munka milyen magvakat hintsen el rajta.

Az alaptermészet talajának rétegeire P. könyvének 2. fejezetében világít rá, amikor feleletet ad a problémára: *melyek az átöröklött tényezők?* Ez